

VIORICA RĂILEANU. *Toponimia Transnistriei: restabilirea fondului onimic românesc, componența lexicală, structura derivațională.* – Chișinău, [f.e.], 2008, 168 p.

Abstract

The monographic study *The Toponymy of Transnistria: Restoration of Romanian onimic fund, lexical composition, derivational structure* written by Viorica Raileanu, PhD, treats the Romanian toponymy in Transnistrian area. The purpose of the research is to describe Romanian Transnistrian toponymic system, to highlight lexico-semantic composition and derivational structure of Romanian names of places in this territory, to determine the place of Transnistrian toponymy in the toponimic system generally.

Keywords: lexical structure, topical nomenclature, topic name, names, derivational structure, Transnistrian treasury, toponymy.

Cartea dnei Viorica Răileanu, care are la bază teza sa de doctorat, abordează și aprofundează cercetarea numelor de locuri dintr-o zonă – Transnistria – care nu s-a bucurat, până la Domnia sa, de prea multe studii temeinice, chiar dacă subiectul a făcut parte, tangențial, din preocupările unor lingviști, istorici, geografi și etnografi din deceniile trecute.

Lucrarea de față este, așadar, una originală și complexă, în care ni se descrie amănunțit, în cele patru capitole, toponimia transnistreană, atât din punct de vedere lingvistic, cât și din punct de vedere istorico-social, fapt care a necesitat, din partea autoarei, o interpretare interdisciplinară a datelor și utilizarea unor metode multiple de analiză: statistică, descriptivă, comparativ-istorică, lexical-tipologică, teritorial-geografică, structural-derivațională, cea a analizei semantice etc.

Plecând de la ideea că „... satul, în sine, constituie o părticică dintr-o națiune” (p. 18) și „cunoscând satul... vom cunoaște adevărata istorie a poporului” (ibidem), în primul capitol, *Toponimia Transnistriei: aspecte istorico-etimologice. Repertoriu*

toponimic (p. 12-60), dna Viorica Răileanu – după ce ne prezintă mai întâi o serie de lucrări (militare, de lingvistică, istorie, folclor, istoria bisericii, etnografie), importante pentru cercetarea subiectului pe care îl abordează – trece la analiza propriu-zisă a numelor topice românești din Transnistria, „actuale sau inexistente astăzi pe teren, dar atestate în documentele istorice sau în alte izvoare, inclusiv cartografice” (p. 15). Acest lucru presupune uneori o muncă asiduă, detectivistică, în stabilirea primelor forme ale numelor, a primei atestări documentare, a evoluției lor sociale, dat fiind faptul că unele dintre localități, de obicei cele mici, au fost înglobate de altele ori li s-au schimbat denumirile.

În cel de-al doilea capitol, *Toponimia Transnistriei din perspectivă istorică* (p. 61-102), autoarea demontează, pe baza unor date istorice fără tăgadă, afirmația că „teritoriul dintre Nistru și Bug a fost dintotdeauna rusesc” (p. 61). Numeroși istorici – români și străini, printre care și ruși – i-au identificat pe volohii din Transnistria cu românii, care, încă din secolul al IX-lea, erau „vrăjmași ai slavilor, împotriva cărora luptau pentru

stăpânirea gurilor Dunării” (*Cronica lui Nestor*, p. 63). De-a lungul timpului, Podolia, „țara de sub dealuri”, și Tartaria (Olatul Tătarilor) – cele două zone în care a fost împărțit teritoriul transnistrean – au reprezentat, din păcate, o „piesă de schimb în aranjamentele străinilor” (p. 63-64).

Pe baza informațiilor studiate în arhive, autoarea afirmă că „sursele documentare până la 1792 nu pomenesc de o altă populație în afară de cea românească” (p. 70), iar numele așezărilor din Transnistria vin să sprijine această idee: *Căprița, Lunca, Mălăiești, Moșnegi, Slobozia, Strâmba, Plopi, Teiu* etc. Abia după 1792, ca urmare a decretelor imperiale rusești, au apărut colonizatorii: ruși, ucraineni, bulgari, sârbi, germani, greci etc. În prezent, din cauza unor factori diferiți (dispariția unora dintre sate, asimilarea populației, rusificarea numelor etc.), numărul localităților românești cu populație românească a scăzut. O paralelă interesantă între numele românești din Transnistria și omonimele lor din Basarabia și România se face în subcapitolul *Sate cu denumiri identice*. Concluzia care se desprinde este aceea că: „Aproximativ 50% dintre localitățile de pe teritoriul Transnistriei, existente în trecut și în prezent, au denumiri identice sau asemănătoare cu cele aproximativ 2000 de așezări umane din Basarabia sau cu cele 13500 de sate și orașe existente în prezent pe teritoriul României” (p. 83-84). De asemenea, autoarea arată că datele statistice, privitoare la numărul de locuitori existent într-o regiune la un moment dat, pot oferi și ele informații importante.

Capitolul al III-lea, *Componenta lexicală a toponimiei românești din Transnistria* (p. 103-126), cercetează numele de locuri din regiunea respectivă din perspectivă semantică, fapt care permite restabilirea fondului lexical și a sferelor noționale din nomenclatura topică transnistreană.

Autoarea distinge aici două categorii principale de nume de locuri, fiecare cu subdiviziunile sale: 1. topografice [oronomice (*Buza, Colina* etc.), hidronimice

(*Neagra, Sărata, Tochila* etc.), florumimice (*Brusturi, Frunză* etc.), zoonimice (*Bursuc, Vidra* etc.)] și 2. social-istorice [antroponimice (*Andreeșeni, Brancoveanca, Cantacuzino* etc.), etnonimice (*Bulgarca, Tătarca* etc.), sociale (*Boiarca, Visterniceni* etc.), profesionale (*Arcași, Dubăsari* etc.), oiconimice (*Buda, Coșarca* etc.), fortonimice sau castronimice (*Horodiște, Troiani* etc.), migratorice (*Bârladca, Chetroșeni* etc.)].

În ultimul dintre capitole, al IV-lea, *Structura derivațională a numelor topice din Transnistria* (p. 127-147), se identifică elementele componente ale numelor de locuri și relațiile existente între elementele constitutive, și se stabilește inventarul de formanți care apar în denumirile toponimelor. Privite sub acest aspect, oiconimele au fost clasificate în: simple [primare (*Balta, Dracul, Floarea, Ocna, Târta* etc.) și derivate – colectiv-locale (*Andreeșeni, Dimitrovca, Dubăsari, Greceani, Mănăstiriște, Nicorova, Socola* etc.), calificative (*Dulcița, Grebănosu, Pârlita, Rotundul* etc.), diminutivale (*Nicorița, Pietroșița, Sărăței* etc.)] și compuse [substantiv + substantiv (*Valea Turcului, Valea Hoșului* etc.), substantiv + adjectiv (*Coșnița Nouă, Coșnița Veche, Pietra Roșie, Valea Putredă* etc.), substantiv + numeral (*Doibani I, Doibani II* etc.)].

Lucrarea se încheie cu *Concluzii* (p. 148-150) și o *Bibliografie* cuprinzătoare (p. 153-164).

Realizând un studiu monografic complex, dna Viorica Răileanu le oferă posibilitatea, tuturor celor pasionați de istorie și limbă, să cunoască trecutul și prezentul regiunii Transnistria, prin intermediul unor nume de locuri; și face acest lucru cu speranța că lucrarea Domniei sale este doar un început, și că se va continua înregistrarea întregului tezaur toponimic românesc din această regiune.

IUSTINA BURCI

Institutul de Cercetări Socioumane

„C. S. Nicolăescu-Plopșor”

(Craiova)